

En construcció

Lliçó de graduació per a la promoció 2006

Xavier Calsamiglia

Bon dia,

Aquesta és una lliçó fora de programa, extraordinària, i per això començo fent extensiva la salutació inicial a les autoritats acadèmiques i als familiars que ens acompanyen. Avui és un dia especial. Per vosaltres, estudiants de la promoció 2006, l'acte acadèmic de graduació que protagonitzeu és un ritual que marca una fita important en la vostra trajectòria vital. És, per tant, un acte festiu. Deixeu-me, però, dedicar uns moments a la reflexió. Més tard aixecarè amb vosaltres la copa de cava, símbol de festa i alegria.

Heus aquí el guió que seguiré (no cal prendre apunts). Començaré per una breu descripció del que deixeu. Seguiré amb una reflexió sobre el bagatge que us emporteu articulats en quatre punts. Acabaré amb un consell per a l'estudiant que acaba i vol treure partit del seu bagatge.

La graduació pot semblar una ruptura, un canvi radical de direcció: passeu d'adquirir coneixements i habilitats a aplicar-les. Deixeu de ser aprenents per esdevenir actors. Crec que aquesta és una visió equivocada. La graduació no hauria de ser un punt i apart sinó un punt i seguit.

Què deixeu? Un món relativament artificial i protector on l'èxit és el resultat d'una activitat molt pautada. Tot té horaris i programes, el progrés es controla de manera regular i normalitzada, i l'èxit té una mesura numèrica. Aquest món, el de les fotocòpies i els apunts, les pràctiques i les classes presencials, les convocatòries de setembre i les revisions d'examen, tot això s'acaba amb la graduació. Per sempre.

Què us emporteu? Un bagatge més ampli que el que imaginàveu el dia que vareu trepitjar per primer cop aquestes aules que ens envolten. Han estat només quatre anys i heu canviat molt. Us emporteu més del que pensàreu aleshores i del que penseu ara. Per

això mateix, per fer-vos conscients d'on sou, vull fer esment de quatre aspectes bàsics i dels quals en podreu treure profit.

Primer: Heu *après a pensar*. Comenceu a saber analitzar els problemes amb tanta precisió i detall com calgui sense perdre la visió de conjunt. La capacitat per pensar és l'actiu més valuós, permanent i versàtil. La universitat és com una mena de gimnàs on l'estudiant construeix i posa en forma la seva musculatura intel·lectual. Potser molts de vosaltres, mancats encara d'una mirada de llarga distància, criticareu l'escàs contingut pràctic de l'ensenyament universitari. En el gimnàs el cos treballa sense altre objectiu pràctic que no sigui el seu propi perfeccionament. Però tots sabem que enfortir la musculatura i tenir-la a punt és una condició indefugible per no patir lesions i aconseguir bons resultats. Sortiu de la universitat en bona forma mental.

Segon: Heu adquirit una *formació per a la vida professional*. El fonamental: pensar com un economista. Això vol dir moure's amb comoditat i soltesa en l'argot professional que dóna aquest vernís d'iniciat tan valorat com excel·lent. Però també significa disposar d'una caixa d'eines molt útil a l'hora d'actuar. Coneixements pràctics en teniu relativament pocs i la vostra ignorància és vasta. Però no us sorprengueu si del poc coneixement pràctic que teniu en feu un ús més aviat precari. Tot allò que necessitareu ho haureu d'aprendre. Estigueu tranquils: heu après a aprendre. Haureu de seguir aprenent, sempre. Fora del gimnàs, clar.

Tercer: Sortiu de la universitat amb una important *xarxa de companys i amics*. D'ells haureu après moltes coses d'economia i també de la vida. Us adonareu que les xarxes són importantíssimes a la vida professional. Com les amistats i l'intel·lecte, és necessari cultivar-les i regar-les en la seva justa mesura. Mantingueu contacte.

Quart: Abans us he parlat de la universitat com a gimnàs, espai protegit per desenvolupar la capacitat de pensar i adquirir coneixements. Però la universitat –i la Pompeu Fabra encara menys– no és només això. La universitat és també un *laboratori on es fa recerca*. En contraposició a la idea rànica del "savi que ho sap tot", l'investigador científic dubta i ho qüestiona tot. En això precisament rau la seva grandesa. Hi havia un acudit que corria per casa quan jo era petit (el dic en castellà perquè és intraduable): "era un señor tan

pequeño, tan pequeño, que no le cabía la menor duda". Just al contrari que a l'home petit de l'acudit, al gran investigador "le caben todas las dudas". Aquest qüestionament metòdic és a la base de l'activitat creativa. A la universitat es fabrica coneixement. No tothom veu clar que la recerca i la docència hagin d'anar de la mà. Es planteja aleshores la gran qüestió: quin sentit té que la formació dels professionals tingui lloc a la vora dels laboratoris? Una primera resposta fora que la proximitat al laboratori és una assegurança contra la obsolescència dels coneixements. Certament, estar al dia és fonamental. Tanmateix, hi ha un altre aspecte que cal remarcar i, personalment, em sembla més important que l'anterior. Els laboratoris són el motor del canvi i la innovació. La proximitat al laboratori i el contacte amb l'investigador fomenten d'una manera molt subtil una *actitud*. Infondre a l'estudiant aquesta actitud és un objectiu tan important com poc aparent.

Desenvoluparé aquesta idea amb més detall. La paraula "formació", pròpia de la funció que la societat espera de la universitat, pot donar la idea de "donar forma", "adaptar" o "emmotllar" l'alumne a les necessitats del teixit productiu de la societat. Quan m'adono dels enormes canvis que han tingut lloc a la política, l'economia, la ciència, la tecnologia des que vaig obtenir la meva llicenciatura, veig amb claredat que aquesta visió de la formació com a simple adaptació és estàtica, de curta volada i irrecuperablement tronada. Ho deia molt bé Andreu Mas-Colell, ara fa 16 anys, en la lliçó inaugural d'aquesta universitat:

Una educació universitària reeixida hauria de lliurar-vos, primordialment, la potència intel·lectual i la llibertat mental necessàries per poder, el dia de demà, no ja formar-vos en una professió, sinó ajudar a determinar els continguts d'una professió. Que no sigui la professió la que us defineixi a vosaltres sinó vosaltres a la professió.

Aquest és el missatge: us heu format per donar forma a la professió del futur i conformar-la a les demandes d'una societat canviant.

Una lliçó de graduació no pot ser una bona lliçó si és de comiat. La meva vol ser una lliçó de continuïtat. El meu consell a l'estudiant que acaba és que no acabi mai, que continuï aprenent en tots els àmbits de la seva activitat i que mantingui sempre viva l'actitud de

l'investigador tractant de qüestionar per innovar i pilotar el progrés de la nostra societat.

Navegant per internet, trobareu sovint pàgines amb rètols on es llegeix "en construcció". És una manera de demanar excuses al visitant per la provisionalitat de la informació i les imperfeccions en la presentació, per l'absència de la versió definitiva. És el mateix que passa a les obres a les ciutats: presenten molts inconvenients però prometen un futur millor. Semblaria que el rètol "en construcció" només sigui admissible si és provisional. Fa uns dies, consultava la pàgina web d'un col·lega que treballa a Estats Units, un investigador jove i de prestigi. La seva pàgina web era molt completa i donava molts detalls de la seva activitat. En lloc preferent hi figurava un rètol llampant que deia "aquesta pàgina *sempre* està en construcció". Vaig fer meva la idea i us la presento avui com el meu consell a l'estudiant que acaba: que us sentiu sempre a gust amb el que feu, que ho feu amb esperit creatiu i defugiu la rutina, que no permeteu que us simplifiquin ni us classifiquin, que no us deixeu ficar a túnels que no siguin els vostres, que no agafeu els diners com a única mesura de l'èxit. L'èxit autèntic és tenir alguna cosa a dir, i que, allà on sigueu, es justifiqui la presència d'un rètol informant que aquest professional, aquesta persona o aquest lloc de treball estan *permanentment en construcció*.